

seq. existens per ampliacionem. neg. conseq. Quando datur existentia per statum, non amplius datur negatio, & consequenter non amplius datur futurum denominative; quia non datur amplius pars illa, quæ ex communi omnium notione requiritur ad denominationem futuri: sic etiam, licet, combusto ligno, detur adhuc materia ligni, non tamen datur amplius lignum.

877. Ob. 9. Futurum est aliquid aliud, quam mere possibile: sed non potest explicari, quid sit, nisi dicatur esse decretum Dei: ergo. Confr. Futurum certum distinguitur a casuali, & dubio: sed per nihil aliud, quam per decretum Dei: ergo. Resp. dist. ma. est aliquid aliud per statum. neg. ma. per ampliacionem. conc. ma. & neg. mi. ac conseq. Res adhuc tantum futura tam parum est aliquid pro statu, quam parum est aliquid pro statu res mere possibilis: quia autem res absolute futura aliquando existet, hinc est aliquid per ampliacionem: & in hoc sensu ampliatio ordinariæ loquimur de futuris.

Ad confirm. dist. ma. futurum certum distinguitur intrinsece a casuali, & dubio, casu quo omnia tria sint vere futura. neg. ma. distinguitur extrinsece tantum. conc. ma. & neg. mi. ac conseq. Certum, dubium, casuale, non sunt denominationes rebus intrinsece, sed derivantur in eas ab extrinseco, nempe a nostris cognitionibus certis, aut dubiis &c. Unde res, quæ revera futura est, quamvis de hoc mihi non certo constet, sed de eo dubitem, non differt ab alia re, de qua mihi certo constat, quod sit futura. Aliud esset, si res aliqua non esset futura; talis enim differret ab alia per existentiam postea, quam illa habebit, non autem illa.

878. Ob. 10. Effectus cras producendus dicitur hodie possibilis ab omnipotentia Dei: ergo etiam dicitur hodie, sive nunc futurus, a decreto Dei. Confirm. Juxta nos non potest explicari, an futuritio sit ante, vel post decretum Dei: hoc debet explicari: ergo. Resp. dist. ant. dicitur ab omnipotentia Dei possibilis extrinsece. conc. ant. possibilis intrinsece. neg. ant. & sub eadem distinctione conc. vel neg. conseq. A decreto Dei potest quidem aliquid dici futurum causaliter, vel extrinsece, non autem for-

An Propositio de Futuris sit determinate &c. 459
maliter, vel intrinsece. Ad confirm. neg. ma. & dico, quod futuritio absoluta cujuslibet rei fit post decretum Dei; quia, nisi Deus velit operari, vel concurrere, aut saltem concurrere suum permittere, nulla creatura poterit produci, adeoque nihil poterit esse futurum. Quid de conditionate futuris dicendum, relinquimus Theologis, agentibus de scientia conditionalium.

ARTICULUS V.

An Propositio de Futuris Contingentibus sit determinate Vera, vel Falsa.

879. **D**ico. Propositio qualibet de futuro contingenti absoluto est, vel determinate vera, vel determinate falsa. Ita nostri communissime. Prob. conclus. Vel objectum pro tempore importato per copulam se habet eo modo, quo propositio enunciat, vel non se habet eo modo: quidquid dicatur, propositio semper est, vel determinate vera, vel determinate falsa: ergo. ma. est innegabilis; quia inter ista non datur medium exclusivum utriusque; nam est clare falsum, quod Petrus e. g. cras, neque sit ambulaturus, neque sit non ambulaturus: vel (quod est exemplum Aristotelis 1. *Periherm.* c. 6.) quod bellum navale cras, neque sit futurum, neque non sit futurum. mi. etiam patet; quia aliud ad veritatem propositionis non requiritur, quam ut sit conformis objecto: & ad falsitatem ejusdem aliud non requiritur, quam ut sit difformis objecto; nam etiam propositio de objecto presenti, vel præterito, ideo est vera, quia est objecto conformis.

Confirm. Ex duabus propositionibus contradictoriis non potest utraque esse vera, neque utraque falsa, sive de istis propositionibus sint de præterito, sive de presenti, sive de futuro, ut est certum ex Summulis: ergo ex his e. g. duabus propositionibus de futuro contingenti: *Petrus peccabit: Petrus non peccabit*: una est necessario vera, & altera falsa: cumque insuper a parte rei, seu physice, nihil possit esse indeterminatum, una ex illis propositionibus debet a parte rei esse determinate vera, & altera determinate falsa.

falsa : ergo. Aliud est, quod nos non possumus determinare, quænam sit vera, quænam falsa, quod minime requiritur : sufficit, quod Deus, qui omnia scit, eam determinate possit.

880. Quod hic dictum est de propositionibus absolutis, circa futura contingentia absoluta, idem proportionaliter dicendum est de propositionibus conditionatis, circa futura contingentia conditionata; nam etiam sic discurritur. Vel objectum posita tali conditione est futurum, vel non est futurum: si primum, tunc propositio, affirmans illud futurum, enunciat objectum eo modo, quo se habere debet juxta exigentiam copulæ, scilicet tanquam conditionate futurum, & hinc ipsa est determinate vera; quia est conformis objecto: si secundum, tunc propositio affirmans illud objectum, sub ea conditione futurum, est determinate falsa; quia est difformis objecto. Sed & propositiones contradictoriæ conditionatæ (quæ etiam dantur a parte rei, &, licet sint conditionate quoad modum tendendi, tamen sunt absolute in existendo) non possunt simul esse veræ, nec simul esse falsæ: adeoque etiam ex hoc capite debet semper una esse determinate falsa, altera vera.

881. Ob. 1. Aristoteles 1. *Periherm. c. 6.* & Sanctus Thomas in eundem locum *lect. 13.* docent, neutram propositionem ex contradictoriis de futuro contingente habere determinatam veritatem: ergo nostra conclusio non subsistit. Resp. dist. ant. docent, neutram propositionem habere determinatam veritatem in causis. conc. ant. in seipsis. subdist. veritatem per statum, & adequate, seu concretive existentem. conc. ant. per ampliationem, vel denominative existentem. neg. ant. & conseq. S. Thomas cit. *lect. 13. §. Sed, quod non potest.* refert totum Aristotelis textum, eumque exponit, & ait, aliquid esse verum hoc modo, quo est, ac addit, futurum non esse, & ex hoc intert, nec verum esse: quæ tantum intelligi possunt in hoc sensu, quod futurum, seu propositio de tali futuro, non habeat veritatem adequate sumptam actu existentem; nam veritas inadæquate, seu denominative sumpta, quæ consistit in ipsa propositione actu existente, nunc de præsentis existit.

882. At neque nos dicimus, propositionem de futuro contingente habere veritatem determinatam adequate sumptam per statum, seu actu existentem (nam secundum propositionum juxta nos non existit per statum, sed tantum per ampliationem: adeoque non datur per statum veritas, quatenus hæc dicit objectum) sed tantum dicimus, talem propositionem habere actu determinatam veritatem inadæquate, sive denominative sumptam, seu secundum unam partem, scilicet cognitionem, quæ actu per statum existit. In hunc sensum Aristotelem etiam exponit Capreolus, dicitur Pater Thomistarum, cum aliis gravissimis viris apud Martinez de Deo sciente *contro. 3. disp. 3. sect. 4.*

883. Affert dein Angelicus aliam existentiam futurorum de præsentis, nempe existentiam in causis: & quia, ut dictum *num. 881.* juxta S. Thomam aliquid verum est, vel habet veritatem, eo modo, quo existit, existentia vero in causis contingentibus non est determinata, hinc etiam futura (vel, quod inde sequitur, propositiones de futuro) non habent determinatam veritatem in causis: quod facile concedimus; quia tantum significat, causas in se præcise, & quoad naturam suam spectatas, non esse determinatas, sed indifferentes ad effectum, adeo, ut iis præcise inspectis non possit affirmari potius effectus futurus, quam non futurus.

884. Dices. Etiam istæ propositiones: *Causa producit effectum: Causa non producit effectum:* sunt contradictoriæ: ergo una debet esse determinate vera. Resp. conc. totum: at hæc determinatio non provenit ex sola natura causæ, sed debet aliunde oriri; nam causa contingens per se ad neutrum determinata est, & debet aliunde determinari, sive dein ab extrinseco, sive ab intrinseco (ut contingit in causa libera) determinetur. Nota insuper, has propositiones non dicere solam causam, sed significare effectum, & significare idem, quod significant istæ duæ propositiones: *Effectus producit a causa: Effectus non producit a causa:* unde determinatio ad veritatem non est a causa, sed ab effectu, qui per causam ex natura sua indifferentem est producendus, vel non producendus.

885. Objic. 2. Si tales propositiones sunt determinate veræ, non sunt contingenter veræ: hoc non potest admitti: ergo. prob. maj. si sunt determinate veræ, non sunt indifferenter veræ: ergo neque contingenter. Resp. dist. maj. si sunt determinate veræ, determinatione, seu necessitate antecedente. conc. maj. si tantum sunt determinate veræ determinatione consequente. neg. maj. & conc. min. neg. consequ. ad prob. dist. eodem modo ant. & neg. consequ.

Determinatio, vel necessitas antecedens (quæ sola opponitur contingentie ex num. 867.) est determinatio in causa necessaria, ut *ibidem* dictum: determinatio autem, seu necessitas consequens, est determinatio ex suppositione rei ipsius; quia nempe res posita non potest simul non poni; unde res dicitur determinate existere per existentiam suam actualem: & contingenter existere ratione causarum indifferentium, a quibus potuisset non produci. Si quæras, per quid causa indifferens ad agendum fiat determinata. Resp. quod formaliter, seu in actu secundo, fiat determinata per ipsum effectum, aut actionem productivam; hæc enim est forma determinate denominans agentem: efficienter autem, seu in genere physico, & in actu primo, fiat determinata, vel a principio aliquo, vel a quibusdam circumstantiis, vel, si sit causa libera, a seipsa, per suam virtutem electivam se determinante.

886. Objic. 3. Si propositiones de futuro contingente essent determinate veræ, vel falsæ, ideo essent; quia contradictoria non possunt simul esse vera, aut falsa: sed hæc ratio istud non probat: ergo. prob. min. contradictio non magis determinat ad veritatem unius propositionis, quam alterius: ergo tantum aliqua indeterminate, neutra autem determinate, est vera, aut falsa. Resp. dist. maj. & hæc ratio est adæquata. neg. maj. est tantum inadæquata. conc. maj. & dist. min. hæc ratio se sola istud non probat. conc. min. cum alia adjuncta. neg. min. & consequ. Addendum est nempe, nihil a parte rei, seu physice, posse esse indeterminatum. vide dicta num. 879.

Dices 1. Hæc propositio: *Neceffe est, alterutram ex contradictoriis de futuro contingente esse veram*, est vera, quamvis nulla sit determinate vera: ergo etiam

An Propositio de Futuris sit determinate, &c. 463
etiam hæc propositio: *Aliqua ex illis contradictoriis est vera*: vera est, quamvis nulla determinate sit vera. Resp. retorq. arg. in propositionibus de presenti: *Neceffe est, Petrum nunc sedere, vel non sedere*: & *Petrus nunc sedet*: *Petrus nunc non sedet*: in forma neg. consequ. & paritatem. Scitur ex Summulis, propositionem primam esse in suppositione confusa; quia significatur necessitas, cui possunt subvenire plures causæ: alteram vero esse in suppositione disjunctiva, in qua debet prædicatum de aliquo determinato verificari.

Dices 2. Hæc propositiones sunt contradictoriæ: *Est aliquis equus necessarius ad iter*: *Non est aliquis equus necessarius ad iter*: & tamen nulla earum debet esse determinate vera: ergo. prob. ant. ideo ex contradictoriis debet una esse determinate vera; quia alicujus ex ipsis objectum debet dari a parte rei, & nihil potest a parte rei dari indeterminate: sed nullius propositionis, suppositionem confusam habentis, objectum debet dari a parte rei: ergo. Idem argumentum fit de propositionibus conditionatis, quarum objectum etiam non debet dari a parte rei. Antequam respondeam, noto, has duas propositiones non esse contradictorias, nisi prædicatum *necessarius* in utraque sumatur in eodem sensu, ita, ut in utraque subintelligatur particula *indeterminate*, vel in utraque particula *determinate*; alias enim non haberent idem prædicatum; nam tam ille versiculus: *Pra contradictio: post contra: pra postque subalter*: de quo supra num. 105. quam Aristoteles citatus supra num. 100. dum dicit, contradicti propositioni per præpositam particulam *non*, supponit, dari idem in utraque propositione prædicatum; hoc enim est essentialiale propositionibus contradictoriis.

Resp. jam neg. ant. ad prob. neg. maj. Non ideo una ex contradictoriis debet esse determinate vera; quia alicujus objectum debet dari a parte rei, & consequenter determinate; nam etiam ex contradictoriis de objecto, non absolute existente, sed tantum possibili, aut tantum conditionate existente, debet una esse determinate vera: ex gr. ex his: *Alter mundus est possibilis*: *Alter mundus non est possibilis*: prior est determinate vera, etsi ejus objectum

cum a parte rei non existat, nec exiturum sit : & idem dicendum est de propositionibus contradictoriis conditionatis, vel suppositionem confusam habentibus.

Sed ideo una ex duabus contradictoriis est determinate vera ; quia, licet non debeat dari a parte rei objectum, quod tantum conditionate, vel confuse, aut disjunctim affirmatur, tamen debet dari a parte rei veritas alicujus propositionis, denominative sumpta ; quia hæc absolute disjunctive affirmatur, dum reflexe dicitur : *Aliqua ex contradictoriis est vera* : & non potest a parte rei dari veritas indeterminate. Addo, objectas propositiones æquivalere istis : *Datur necessitas equi ad iter* : *Non datur necessitas equi ad iter* : quarum objectum est necessitas, vel non necessitas, ex quibus una determinate existit, quamvis nullum equum determinate afficiat.

887. Dices 3. Juxta hunc modum argumentandi una propositio esset necessario vera : hoc est falsum : ergo. prob. maj. quod futurum, vel etiam verum est ex vi oppositionis contradictoriæ, (quæ est causa necessaria) est necessario futurum, vel verum : sed una propositio esset vera ex vi oppositionis contradictoriæ : ergo esset necessario vera. Resp. neg. maj. ad prob. dist. maj. quod est futurum, vel verum, ex vi solius oppositionis contradictoriæ, est necessario futurum, vel verum. conc. maj. quod est futurum, vel verum, non ex vi solius illius oppositionis. neg. maj. & dist. sic min. neg. conseq. si enim accedat aliquid contingens, una cum illa oppositione determinans, potest futuritio, vel veritas esse contingens : accedit autem in hoc casu determinatio contingens, seu consequens, scilicet suppositio contingens ipsius futuri, ut patebit consideranti.

888. Dices 4. Jam antecedenter ad decretum Dei datur necessitas, ut una ex duabus propositionibus contradictoriis sit vera : & etiam antecedenter ad decretum Dei non potest aliquid indeterminatum dari a parte rei : ergo juxta nos jam antecedenter ad decretum Dei una ex propositionibus contradictoriis contingentibus esset determinate vera : hoc non potest admitti : ergo. Resp. neg. conseq. Antecedenter ad decretum Dei non potest ullum ens contin-

gens

An Propositio de Futuris sit determinate, &c. 465
gens existere, aut absolute futurum esse ; hinc nulla propositio de futuris ante decretum Dei est contingens, aut contingenter vera.

Si urgeas, non posse utramque, vel neutram esse veram. Resp. antecedenter ad decretum Dei veram esse propositionem negativam, non tamen contingenter, sed necessario ; quia necessarium est, e. g. ut antecedenter ad decretum Dei Antichristus non peccet ; hinc ista propositio : *Antecedenter ad decretum Dei Antichristus non peccabit contingenter* : est necessario vera ; unde non debet admitti, quod in quovis signo rationis una ex contradictoriis sit contingenter vera. Hoc tamen verum est, quod antecedenter ad decretum Dei datur necessitas, ut pro signo posteriori una ex duabus contradictoriis de futuro contingente sit determinate contingenter vera : at etiam datur necessitas, ut Deus ponat aliquod decretum, sive decernens, sive permittens existentiam objecti futuri, vel eam excludens : si tamen Deus non possit per puram omissionem liberam contingenter excludere existentiam alicujus creaturæ : quod videtur objectio hæc debere supponere, a quo tamen nos hic prorsus abstrahimus.

889. Dices 5. Ex dictis sequitur, quod determinatio ad veritatem propositionis ultimato stet in decreto Dei : sed hoc a nobis non admittitur : ergo. Resp. dist. maj. quod stet determinatio formalis. neg. maj. determinatio causalis. subdist. quoad propositiones aliquid enunciantes de effectibus causarum naturalium, aut necessariarum. om. maj. quoad enunciantes aliquid de effectibus causarum liberarum. neg. maj. & dist. sic min. neg. conseq. Potest transmitti, quod determinatio causalis, in causis naturalibus, aut necessariis, ultimo reducatur ad decretum Dei : at non in causis liberis ; nam vel supponitur dari decretum indifferens : & hoc non trahit post se effectum, adeoque ad hunc non determinat : vel supponitur decretum connexum cum effectu : & hoc juxta nos est impedibile, atque supponit jam objective existentem, & scientia media prævisam determinationem creaturæ, de qua re pluribus agere, non est Logici, sed Theologi.

890. Objic. 4. Quælibet propositio de futuro contin-

tia-

tigente nunc est indifferens, ut sit vera, vel falsa: ergo nulla est jam nunc determinate vera. prob. ant. si nunc non datur ablativum indifferentiæ, tunc propositio est nunc indifferens: sed nunc non datur ablativum indifferentiæ: ergo. prob. min. ablativum indifferentiæ est objectum futurum, vel ejus futuritio: sed ista nunc non datur: ergo. Resp. dist. ant. quælibet propositio est indifferens indifferentiâ intrinsicâ. conc. ant. indifferentiâ extrinsecâ. neg. ant. & conseq. ad prob. dist. maj. si non datur nunc ablativum indifferentiæ quidditative, & per statum. neg. maj. si neque datur denominative, aut per ampliationem. conc. maj. & dist. sic min. neg. conseq. ad prob. min. dist. min. iterum ut prius, & neg. conseq.

891. *Indifferentiâ intrinsicâ* propositionis stat in hoc, quod propositio sit talis naturæ, ut ipsa ex se non exigit, potius dari objectum, quam non dari: sicut murus ex sua natura non exigit esse potius albus, quam niger: & hæc indifferentiâ propositionis, nec potest, nec debet tolli, manente propositione; quia est huic identificata: sed potest, & debet determinari ad veritatem, vel falsitatem, sicut murus ad albedinem, vel nigredinem, aut alium colorem. *Indifferentiâ extrinsecâ* præter intrinsicam dicit insuper præcisionem ab eo, an objectum ita se habeat, prout enunciatur, an non. Sicut autem aliud quodvis totum tollitur, ablata parte, ita etiam tollitur hæc indifferentiâ, ablata præcisione, quando scilicet objectum ita se habet, vel non ita se habet, prout enunciatur: sic in propositione: *Petrus cras peccabit*: si ea vera est, tunc ejus indifferentiâ intrinsicâ determinatur, & extrinsecâ tollitur per hoc, quod peccatum revera sit futurum: sive tollitur per futuritionem peccati, quæ jam datur nunc, prout explicatum est *num. 868. & num. 874.*

892. Dices 1. Non potest propositio determinari nunc per aliquid, quod non existit nunc: ergo. Resp. dist. ant. si non existat nunc, neque denominative. om. ant. si tantum non existat nunc quidditative. neg. ant. & conseq. Futuritio autem denominative accepta jam existit, ut explicatum *num. 874.* Non autem debet existere per statum futuritio quidditative sumpta; nam ipsamet propositio de futuro

An aliqua Propositio Vera possit transire, &c. 467
turo exigit, ut non existat per statum altera ejus pars, seu objectum, e.g. peccatum cras futurum.

Dices 2. Juxta nos propositiones de futuro contingenti possent etiam certæ, & infallibiles: sed hoc non stat cum libertate: ergo. Resp. conc. maj. (nam Deus cognoscit omnia futura infallibiliter: & ex revelatione Dei possunt eadem infallibiliter, & certissime cognoscere etiam alii) neg. min. cujus falsitatem merito Logicus potest supponere: eam tamen fusius ostendemus in *Animastica, num. 927.* ubi locus erit declarandi compossibilitatem libertatis, & præscientiæ Dei.

ARTICULUS VI.

An aliqua Propositio Vera possit transire in Falsam.

893. **Q**uestio hæc non versatur circa propositionem necessario veram; nam propositio necessario, seu essentialiter vera, utique non potest mutare suam essentialitatem. Neque etiam versatur questio circa propositionem tantum quomodocumque contingenter veram, in hoc sensu, quod contingens sit, eam existere, vel non existere: quæ ratione propositiones plurimæ divinæ, scientiæ mediæ, & scientiæ visionis in Deo, sunt contingenter veræ, quin tamen possint transire de veris in falsas. Sed versatur questio circa propositionem, cui etiam existenti contingens est, esse veram, quæque potest dari, sive objectum ita se habeat, prout illa enunciat, sive non ita se habeat.

Supponitur insuper, quod talis propositio non sit identificata cum sua duratione, aut essentialiter fluens; nam, si talis esset, cum transitu fieri non posset in eodem instanti, quo unico existit duratio, utique non posset propositio transire de vera in falsam, seu prius esse vera, & postea falsa, ut patet. Quare ponitur, quod eadem propositio duret per duo saltem instantia, in quo impossibile nihil videtur: quidquid tamen de hoc sit, questio procedit ex hac suppositione. Queritur ergo, an e.g. hæc propositio: *Petrus nunc sedet*: si duret per duo instantia, in quorum primo Petrus sedet,

468 Pars I. Disp. V. Quest. II. Art. VI.
deat, in altero non amplius sedeat, transeat de
vera in falsam.

894. Dico. Potest talis propositio transire de vera
in falsam. ita S. Thomas 1. p. qu. 14. art. 15. ad 3.
Suarez disp. 8. Metaph. sect. 2. n. 10. Semery disp. 5.
Log. qu. 5. art. 2. Benedictis l. 3. Log. qu. 3. c. 5. S. I.
Rubius, Quiros, Matrius, Cataneus, & plurimi alii.
Prob. 1. auctoritate Aristotelis, qui de Pradicam.
tract. 2. cap. 1. de substantia sic ait: Eadem enim
oratio vera, & falsa videtur esse, veluti, si vera
sit oratio, sedere quempiam, eo surgente, ipsa eadem
falsa erit. Similiter autem & de opinione: si quis
anim verum putet, aliquem sedere, surgente eo, falso
putabit, eandem de ipso opinionem habens.

Nec dicas, Aristotelem hæc non ex mente sua,
sed tantum per modum exempli, in quo non requiritur
veritas, attulisse; nam S. Thomas, & Suarez lo-
cis citatis expresse ajunt, oppositum esse contra Philo-
sophum: dein Aristoteles ibi comparat substantiam,
& orationem, atque, utramque esse susceptivam
contrariorum, ita tamen, ut substantia mutetur, si
transit ab uno contrario ad alterum: non autem
mutetur oratio, si transit de vera in falsam; sic
enim habet ibidem: Oratio autem, & opinio ipsa
quidem immobilia omnino perseverant: ubi noto, ex
voce opinio satis patere, Philosophum loqui etiam
de oratione, seu propositione mentali.

895. Prob. conclusio etiam ratione. Propositio
hæc: Petrus sedet nunc: in primo instanti, in quo
datur sessio, est conformis objecto, adeoque vera:
in secundo instanti, in quo sessio non datur, est dif-
formis objecto, adeoque falsa: ergo hæc propositio
potest transire de vera in falsam. Confr. Si propositio
dicens hodie: Petrus sedet nunc: dum Petrus non
sedet, post sibi competentem durationem transactam
desineret, vel destrueretur, & cras, quando Petrus
sedet, reproduceretur, omnes dicerent, quod ea
propositio heri fuerit falsa, hodie autem sit vera:
sed prorsus simili modo se habet propositio, durans
per plura instantia continua: ergo.

896. Antequam aggrediar solutionem objectionum,
noto, distinguendum esse triplex objectum scilicet
representationis, suppositionis, & verificationis.

Pri-

An aliqua Propositio Vera possit Er. 469

Primum, seu objectum representationis, seu, ut etiam
posset vocari, objectum significationis, est omne illud,
quod terminus, secundum totam latitudinem suam
sumptus, significat, seu representat: sic termini ho-
mo objectum representationis sunt omnes homines,
possibiles, existentes, præteriti, futuri &c.

Alterum, seu objectum suppositionis est illud, pro
quo terminus in propositione supponit: estque sepius-
sime restrictius, quam objectum representationis;
nam terminus non semper supponit secundum totam
latitudinem suam pro omnibus suis significatis: sed
sepe ratione verbi de præsentis, aut de futuro, tan-
tum quibusdam congruentis, vel etiam ratione præ-
dicati, non omni omnino significato convenientis,
vel ratione alterius adjuncti, aut circumstantis, re-
stringitur terminus, ut tantum supponat pro aliqui-
bus ex suis significatis, de qua re jam aliquid dixi-
mus in Summulis num. 26. Sic in hac propositione:
Omnis homo currit: terminus homo supponit tantum
pro hominibus existentibus; quia pure possibilibus,
vel præteritis, seu jam mortuis, non potest conve-
niente prædicatum currens in præsentis; cum significet
actuale exercitium, quod non potest provenire a
non actualiter existente: & illa propositio juxta om-
nes est vera, modo omnis homo existens currat, licet
non currant homines tantum possibiles, aut jam
mortui.

897. Tertium, seu objectum verificationis est illud,
quod est verificativum propositionis (de quo num.
859. seu est illud, in quo propositio verificatur: &
hoc sepe est restrictum usque ad unum individuum,
quando uni soli convenit prædicatum: e.g. hæc pro-
positio: Aliquis homo currit: est vera, modo uni-
cus homo currat, e.g. Petrus: & si hoc contingat,
tunc solus Petrus est objectum verificationis: unde
objectum verificationis differt etiam ab objecto sup-
positionis; nam terminus sepe supponit pro pluri-
bus, quam in quibus verificetur: item sepe supponit
indeterminate, quando objectum verificativum est
determinatum, ut patebit consideranti superius ad-
ductam propositionem: Aliquis homo currit: in qua
omnes homines, saltem qui existunt, & possunt cur-
rere, atque per particulara vel enumerari, sunt obje-

Tom. I.

X

ctum

Etiam suppositionis: at objectum verificationis est tantum ille unus determinatus, qui actu currit (cum unico currente propositio jam sit vera) vel ad summum illi, qui actu currunt, quique non sunt omnes ad quos per particulam *vel* potest descendi.

Verum quidem est, quod objectum verificationis saepe tam multa complectatur, quam objectum suppositionis, ut in hac propositione: *Omnis homo currit*; quia tamen hoc non semper fit, hinc jam est aliqua differentia inter hæc objecta: sicut, licet objecta verificationis, & suppositionis, aliquando tam multa complectantur, quam complectatur objectum representationis, ut patet consideranti hanc propositionem: *Omnis homo est animal rationale*: quia tamen hoc non semper fit, ab omnibus dicuntur ista objecta inter se differre.

898. Jam propositio, præsertim mentalis, non potest mutare objectum representationis, vel significationis; quia ipsi est essentialiale, esse imaginem, vel representationem objecti, seu representati: at potest propositio juxta omnes mutare objectum verificationis, si diutius duret; nam e. gr. si hæc propositio: *Aliquis homo orat in templo*: duraret per duos horas quadrantes, & in primo oraret Petrus, atque hoc abeunte oraret in secundo Paulus, tunc verificaretur in primo quadrante per Petrum, adeoque haberet hunc pro objecto verificationis: & in secundo quadrante non amplius verificaretur per Petrum, sed per Paulum, & hunc haberet pro objecto verificationis.

899. Pariter potest propositio mutare objectum suppositionis: sive terminus, qui modo in propositione supponit pro istis suis significatis, potest, si propositio diutius duret, postea supponere pro aliis: nam etiam suppositio talis, aut talis, non est essentialis termino; cum sit hujus usus, qui usus juxta intentionem utentis potest esse amplior, vel restrictior; unde potest fieri (ut ratione certi prædicati, vel verbi, pro certo tempore, præsentis, vel futuro adhibiti, vel alterius circumstantiæ, terminus in propositione diutius durante non amplius pro eodem supponat in posteriore tempore, pro quo supponebat in priori.

900. Ponamus e. g. quod quis sub ipsam mortem defuncti Serenissimi Electoris Maximiliani, in sylva qua-

quadam existens, fecisset hanc propositionem: *Hæc venatio est reservata Electori*: & propositio ista durasset usque post Serenissimi Maximiliani mortem, tunc terminus *Electori* ante mortem supposuisset pro Serenissimo Maximiliano, post mortem vero pro Serenissimo Carolo Alberto; nam venatio non est reservata mortuo, sed vivo. Idem esset, si quis sub idem tempus fecisset hanc propositionem: *Hoc palatium est Electoris*: ut patebit expendenti: certe talis propositio mentalis conveniret quoad suppositionem cum simili propositione scripta, e. g. in tabula intra sylvam, vel in fronte palatii, in qua facile intelligitur, & admittitur mutatio objecti suppositionis.

901. Quæ hucusque dicta sunt de terminis aliis in genere, eadem intelligi debent de terminis *nunc*, vel *præsens* in specie; sicut enim alii, ita & hi termini, possunt mutare objectum suppositionis, & verificationis, quamvis non possint mutare objectum representationis. Objectum representationis eorum sunt omnia tempora, vel instantia, quæ possunt esse præsentia, & quæ ab his terminis confuse, sive universaliter significantur: objectum verificationis istorum terminorum, seu potius propositionis eos continentis, est illud tempus, seu instans, per quod propositio determinatur ut sit vera; si enim determinatur, ut sit falsa, non habet objectum verificationis, sed falsificationis.

Objectum autem suppositionis eorum terminorum sunt tantum illa tempora, vel instantia, quæ sunt ipsi, seu propositioni, actu, & exercite præsentia; nam restringuntur hi termini ad supponendum tantum pro his instantibus: restringuntur, inquam, per additum verbum de præsentis, quod verbum juxta communem acceptionem tunc semper sumitur pro statu, quando terminis *nunc*, vel *præsens* conjungitur. vide *nu.* 896. Et quia propositioni duranti per plura instantia, non sunt semper præsentia eadem instantia, sed aliud prius, aliud posterius, & quod prius fuit præsens, modo jam est præteritum, fit, ut in primo instanti propositionis illi termini *nunc*, aut *præsens*, supponant pro alio instanti, quam supponant in secundo instanti propositionis, sicque mutant objectum suppositionis.

902. Nec dicas, non posse tempus praesens confuse a termino e.g. *nunc* significari: neque posse tempus ab eo termino attingi, tantum sub ratione universali praesentis, quin attingatur sub ratione hujus, vel illius determinati temporis praesentis; hoc enim gratis dicitur, & de Benedictis, l. 3. Log. q. 3. c. 5. ait, oppositum sibi esse certum: & sane, cum omnes homines, omniaque animalia &c. possint uno conceptu singulis applicabili confundi, cur non possint similiter omnia tempora praesentia confundi uno conceptu, singulis temporibus applicabili?

Sicut enim praescindimus hominem ut sic a Petro, & Paulo; quia quandoque fumus certi, quod aliquid sit homo, non autem fumus certi, quisnam determinate sit: ita etiam possumus praescindere tempus praesens ut sic ab hoc, vel illo determinate praesente; quia etiam quandoque certi fumus de tempore praesenti, non autem fumus certi de hoc, vel illo: e.g. excitatus e somno scit, aliquam horam esse praesentem: quenam autem sit, an prima, secunda, vel alia, omnino nescit. His praenotatis,

ARTICULUS VII.

Solvuntur Objectiones.

903. **O**B. 1. Propositio: *Petrus nunc sedet*: non tantum affirmat sessionem, sed etiam significat tempus: ergo non potest transire de vera in falsam. ant. non negatur. prob. conseq. vel ista propositio affirmat sessionem pro omnibus instantibus, quibus ipsa existit: vel eam affirmat tantum pro aliquo instanti, quo ipsa etiam existit: quidquid ex his dicatur, non potest propositio transire de vera in falsam: ergo. prob. mi. si dicatur primum, tunc, si Petrus in secundo instanti non sedeat, propositio semper est falsa, ut patet: si dicatur secundum, tunc, modo Petrus in primo instanti sedeat, propositio semper est vera; quia jam in aliquo instanti datur sessio: ergo.

Resp. conc. ant. neg. conseq. ad prob. conc. ma. neg. mi. ad hujus probat. neg. 2. p. antec. nam imprimis in secundo instanti non est amplius saltem pro statu verum, quod sessio in aliquo instanti existat, sed

sed quod extiterit dein propositio affirmat sessionem pro aliquo instanti, non qualicumque, sed pro aliquo ex actu praesentibus, pro quibus solis terminus *nunc* supponit, ut dictum n. 901. atqui in nullo, ex instantibus tunc actu, seu exercite praesentibus, quando propositio durat in secundo instanti, datur sessio, adeoque propositio est falsa.

904. Potest meo iudicio iterum declarari exemplo propositionis scripte in tabula, intra sylvam appensa: *Hac venatio est reservata Electori*: in qua terminus *Electori* saepius mutare potest obiectum suppositionis: ponamus jam, Electorem modernum, pro quo nunc ille terminus supponit, venationem hanc fecisse omnibus liberam, certe, si quacumque de causa maneat ea tabula, cum propositione inscripta intra sylvas suspena, haec propositio erit falsa; quia, licet terminus *Electori* habeat pro obiecto representationis omnes Electores; & licet, dum hic terminus prius pro aliis Electoribus supponebat, fuerit propositio vera, tamen, cum modo is terminus supponat pro Electore moderno, qui non amplius habet venationem reservatam, propositio iuxta omnes est falsa.

Ex quo inferitur, quod ad veritatem propositionis non sufficiat, si tantum quomodocumque possit enunciari de aliquo ex inferioribus totius obiecti representationis; alias enim propositio scripta modo allata adhuc esset vera, etiam post sublatam a moderno Electore reservationem venationis, quod nemo admittet; quare ad veritatem propositionis requiritur, ut ipsa conveniat, seu dici possit de obiecto suppositionis. Haec si applicentur nostro casui, videbitur, quod in secundo instanti sit falsa propositio: *Petrus nunc sedet*; cum terminus *nunc* in altero instanti supponat pro instantibus secundis, quorum nulli sessio coexistit. Neque propterea mutat haec propositio obiectum representationis, sed tantum obiectum suppositionis, ut facile patebit ex hucusque dictis rite consideratis.

905. Ob. 2. Juxta nos propositio: *Petrus nunc sedet*: haberet hunc sensum: *Nunc aliquod instans est mihi praesens, & huic coexistit sessio Petri*: sed hic sensus est inexplicabilis: ergo. prob. mi. vel istud *nunc* sumitur ampliative pro omni instanti quomodocum-

cumque coexistente: vel sumitur pro statu, id est, pro instanti hic, & nunc coexistente: neutrum potest dici: ergo. prob. mi. si dicitur primum, tunc propositio semper est vera, ut ostensum. n. 903. si autem dicatur secundum, tunc propositio habet hunc sensum: *Nunc est aliquod nunc*: seu: *In hoc instanti est aliquod instans*: sed sic redit argumentum, & iterum queritur, an, quando dicitur *nunc*, intelligatur tantum primum instans, vel intelligatur tantum aliquod instans, vel intelligatur omne instans quomocumque coexistens, & sic in infinitum: ergo.

906. Resp. dist. ma. illa propositio haberet hunc sensum signate. neg. ma. exercite, vel æquivalenter. conc. ma. & dist. sic mi. neg. conseq. ad prob. neg. mi. & dico, illud *nunc* sumi pro statu. ad prob. neg. ma. & explico rem. Propositio, quæ affirmat pro statu aliquid a tempore distinctum, dicitur significare tempus, non ideo, quasi signate affirmaret, hoc tempus, seu instans dari in alio instanti; sic enim iretur in infinitum; neque etiam ideo, quasi reflexe affirmaret, hoc instans dari in seipso; sic enim nugaretur propositio: sed ideo, quia non abstrahit, an detur res nunc, an alio tempore, & significat, rem nunc exercite existere, & exercite esse presentem: quod ulterius explicari, nec potest, nec debet; quia, ut recte ait de Benedictis l. 3. Log. q. 3. c. 5. §. 2. hic conceptus est primus, irresolubiliter in clariorem, cuique per se experimentaliter notus, & in quo ultimo sisti debet: sane etiam adversarii in eo millies sistant, dum de rebus per statum loquuntur.

907. Dices 1. Adversarii, quando loquuntur de rebus per statum, affirmant tempus presens, non confuse, sed individualiter determinatum: seu affirmant instans in individuo: & ipsorum cognitio habet pro objecto representationis tantum instans unum determinatum in individuo: ergo non debent sistere in conceptu modo dicto. Resp. neg. ant. quomodo enim potest individuum determinatum affirmari, quod præ aliis non cognoscitur, nec discernitur? Sane de nocte evigilans ordinarie non potest discernere instans, ut dictum nu. 902. imo sæpe quis neque potest discernere diem, dum non recordatur, qualis sit, an dies solis, vel luna: quomodo
ergo.

An aliqua Propositio Vera possit transire &c. 475
ergo discernet instans in individuo? quare propositio, etiam mentalis, est tantum confusa imago, seu representatio instantis, & tantum cognoscitur tale instans, sub ratione confusa exercite presentis, aut coexistentis, uti dictum n. 906.

908. Dices 2. Hi termini *nunc*, *presens*, debent representare objectum presens ut distinctum a futuro: sed juxta nos id non feret: ergo. Resp. dist. ma. debent representare objectum ut formaliter distinctum a futuro. conc. ma. ut realiter distinctum. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conseq. Res presens, & futura, aut præterita, non distinguuntur realiter inter se; quia essentia, & existentia, item res nunc existens, & postea existens, non distinguuntur inter se realiter, ut probabimus in *Physica* n. 310. quin etiam instans temporis nunc futurum, & postea presens, est idem instans.

909. Unde termini illi tantum debent significare, seu representare objectum, vel tempus presens, ut formaliter distinctum a futuro: seu debent præscindere ab ejus futuritione, & tantum representare confuse ejus presentiam pro aliquo tempore indeterminate: sicut scilicet diximus n. 902. posse tempus presens confuse cognosci. Sic etiam in propositione scripta supra adducta: *Hæc venatio est reservata Electori*: terminus *Electori* significat omnem Electorem, quocumque tempore existentem. Hæc intelligenda sunt de representatione, vel significatione terminorum, quæ in propositione, vel terminis, inane invariata: at aliter loquendum est de suppositione terminorum, quæ ex dictis n. 899. variari potest; nam termini *nunc*, vel *presens*, supponunt tantum pro instantibus, actu, & exercite presentibus, ac propositioni coexistentibus, prout explicatum est n. 901.

910. Ob. 3. Juxta nos eadem propositio posset simul esse vera, & falsa: hoc aperte implicat: ergo. prob. ma. si potest particula *nunc* significare confuse omnia presentia quoad tempus, tunc etiam potest particula *hic* significare confuse omnia presentia quoad locum: ergo potest eadem propositio simul esse vera, & falsa. prob. conseq. ponatur hæc propositio: *Petrus sedet hic*: esse replicata, & simul existere Auguste, & Ingolstadtii, Petrus autem sedeat Augustæ, no iau-

476 Pars I. Disp. V. Quæst. II. Art. VII.
tem Ingolstadii: in hoc casu propositio erit vera Augu-
sta, & falsa Ingolstadii, idque simul: ergo.

Resp. neg. ma. ad prob. neg. conseq. ad hujus prob.
concesso casu neg. subf. In hoc casu particula *hic*
supponit pro omnibus locis, tunc propositioni præ-
sentibus; & quia uterque locus, tam Augustanus,
quam Ingolstadiensis est præsens, supponit pro utro-
que: ergo vel supponit distributive, vel disjunctive:
hoc est, vel sensus est: *Petrus in aliquo loco mihi*
præsente sedet: vel sensus est: *Petrus in omni loco*
mihi præsente sedet: si asseritur sensus prior, propo-
sitionis est in utroque loco vera: si vero asseritur sensus
posterior, propositio est in utroque loco falsa. Secun-
dum sensum adstruit de Benedictis l. 3. *Leg. 9. 3. c. 5.*
g. 2. & hinc ait, propositionem esse ubique falsam.
Aliud autem est de particula *nunc*, quæ non potest
in primo instanti, jam supponere etiam pro instan-
tibus secundis; quia ista tunc necdum sunt propo-
sitioni præsentia. vide dicta num. 901.

911. Ob. 4. Ponamus, quod Deus revelet Petro hanc
propositionem, vel veritatem: *Paulus nunc moritur*:
& Petrus assentiens huic revelationi in eodem instan-
ti eliciat actum fidei, quo etiam dicat: *Paulus nunc*
moritur: quique duret adhuc sequenti instanti: in
hoc casu, vi nostrarum rationum, deberet actus fi-
dei transire de vero in falsum: hoc autem est im-
possibile actui supernaturali, & essentialiter vero: ergo
nostræ rationes nimium probant, adeoque nihil.

Resp. Talis actus certo non posset conservari, si
deberet ferri falsus: sed om. casu neg. quod juxta
nos talis actus deberet transire de vero in falsum;
nam talis actus non significat tempus confuse, aut
pro eo confuse sumpto supponit (ex qua tamen si-
gnificatione, vel suppositione, præcipue sequitur propo-
sitionis supra sæpe adductæ: *Petrus nunc sedet*:
transitus de vera in falsam) Deus enim non revelat
confuse tempus, sicut neque confuse illud cogno-
scit; unde etiam actus fidei, qui proportionatur re-
velationi, significat tempus, non confuse, sed
determinatum ejus instans: sive supponit pro tem-
pore, aut instanti, determinate sumpto.

Nec opponas, hanc suppositionem vel consignifi-
cationem, aut respectum actus fidei ad determina-
tum

An aliqua Propositio Vera possit esse. 477
tum instans, non cognosci ab eliciente actum fidei;
nam etiam alia plura predicata actus illius superna-
turalis ab eodem non cognoscuntur. Itaque in tali
actu fidei objectum suppositionis particula *nunc* est
tantum unicum determinatum instans, & hoc obje-
ctum non mutatur: atque sensus superioris revela-
tionis, & ei correspondentis actus fidei est: *Huic*
instanti A coexistit mors Pauli: qui sensus semper
manet verus.

912. Dices 1. Quando jam datur instans secundum
B, non amplius existit prius instans A, neque mors
Pauli: ergo talis actus fidei tamen non esset amplius
verus. Resp. dist. ant. non existit amplius instans A,
vel mors Pauli per statum. conc. ant. non existit am-
plius per ampliationem. neg. ant. & conseq. nam suf-
ficere ad propositionis veritatem simpliciter dictam, si
existat ejus objectum per ampliationem; alias debere-
mus admittere, complures propositiones Christi Do-
mini, vel Sacræ Scripturæ, esse simpliciter falsas,
quod esset blasphemum. Unde illa propositio: *Paulus*
nunc moritur: prius erat vera per statum, modo
autem est vera per ampliationem.

913. Hac eadem ratione adhuc vere dicenda sunt
plures prophetiæ, contentæ in sacris Bibliis, in quibus
contentæ propositiones sunt utique infallibilis verita-
tis: sic e. g. prophetia Gabrielis Archangeli ad Bea-
tissimam Virginem: *Concipies in utero, & paries fi-
lium. Luc. 1. v. 31.* non significavit confuse tempus:
sed significavit, & respexit determinatum instans exis-
tentis B. Virginis, & determinatum instans existen-
tiæ B. Virginis, & determinatum instans existen-
tiæ nativitatis Christi: ex quibus illud est essentialiter
prius, & hoc essentialiter posterius, & sic de aliis.

Addo hic, duas has propositiones esse simul veras:
Concipiet B. Virgo, & pariet filium: &: *Concepit B. Vir-
go, & peperit filium*: prior vera est per ampliatio-
nem: posterior per aliam ampliationem; nam etiam
tempus præteritum est per ampliationem, non per
statum. Et proportionaliter loquendum est de his dua-
bus propositionibus, si essent revelatæ: *Paulus nunc*
moritur: *Paulus nunc mortuus est*: quamvis particula
nunc aliud instans significaret in secunda propo-
sitione, quam in prima, ut patebit consideranti.

914. Dices 2. Hac ratione etiam poterit propositio

sepe jam adducta: *Petrus nunc sedet*: in secundo instanti esse vera per ampliacionem: ergo non transit in falsam. Resp. neg. ant. nam in ea propositione, ut probatum n. 901. & 902. particula *nunc* significat tempus presens confuse, & ita, ut in diversis instantibus mutetur objectum suppositionis; hinc in primo instanti particula *nunc* supponit pro instantibus prioris ordinis, seu primo instanti propositioni coexistentibus: in secundo vero instanti supponit particula *nunc* pro instantibus posterioris ordinis, seu instanti secundo propositionis coexistentibus: cum autem sessio nulli ex his unquam coexistit, vel coexistat, vel coexistit sit, neque per ampliacionem est verum, quod Petrus in secundo instanti sedeat.

915. Aliud est, si maneat idem objectum suppositionis, ut in propositione revelata: *Paulus nunc moritur*; nam tunc mors jam aliquando objecto suppositionis, seu instanti determinate consignificato, aut affirmato, coexistit, atque adeo cum veritate in sensu ampliativo dici potest, quod ei coexistat. Si velles dicere, etiam propositionem: *Petrus nunc sedet*: non mutare objectum suppositionis, responderetur, contrarium jam esse probatum n. 907. Deim, etsi mutatio ista non fieret in omni tali propositione, posset ea saltem fieri in pluribus: adeoque conclusio nostra, quæ tantum asserit possibilitatem transitus propositionis vere in falsam, maneret vera.

916. Hactenus dicta non tantum probant, propositionem de presenti posse de vera transire in falsam, sed etiam posse de falsa transire in veram, si scilicet in casu posito n. 893. Petrus in primo instanti non sedeat, at tamen sedeat in secundo, ut consideranti patebit. Non autem eodem modo possunt propositiones de præterito, aut futuro, indefinite sumptæ, seu abstrahentes ab omni tempore determinato, transire de veris in falsas, aut de falsis in veras; nam propositiones de præterito affirmativæ possunt quidem ex falsis fieri veras, non tamen ex veris falsæ; nam, si quis, antequam Petrus peccaverit, dicat: *Petrus peccavit*: propositio est falsa; at, si Petrus postea peccet, & propositio adhuc post peccatum duret, fiet vera. Si autem semel est vera, non potest amplius fieri falsa; quia semper erit verum, Petrum peccasse.

917. E contra propositiones affirmativæ de futuro, possunt quidem ex veris fieri falsæ, non tamen ex falsis veræ; nam, si quis ante peccatum Petri dicat: *Petrus peccabit*: hæc propositio, ut ponitur, tunc vera, fiet falsa, postquam peccatum commissum fuerit; nam tunc non amplius potest cum veritate dici, Petrum esse peccaturum, sed debet dici, eum peccasse. At, si talis propositio semel est falsa, nunquam poterit fieri vera; quia, ut semel sit falsa, debet nunquam extitutum esse peccatum (si enim aliquando, quodcumque tandem, peccatum extitutum sit, propositio jam prius, imo semper fuit vera) at, si nunquam extitutum est peccatum, propositio affirmans id extitutum, semper est, & manet falsa.

918. Contrarium contingit in propositionibus negativis; nam propositio negativa de præterito, e. g. *Petrus non peccavit*: potest ex vera fieri falsa: non tamen ex falsa fieri vera; nam, etsi prius fuerit verum, Petrum non peccasse, si tamen postea peccet, fiet id falsum. At, ut falsa sit ea propositio, necesse est, Petrum aliquando peccasse: quod si autem semel peccavit, nunquam amplius cum veritate dici poterit: *Petrus non peccavit*: adeoque hæc propositio nunquam poterit ex falsa fieri vera.

Vicissim propositio negativa de futuro, e. g. *Petrus non peccabit*: potest ex falsa fieri vera; nam antecedenter ad peccatum Petri, quod tamen reipsum futurum est, propositio est falsa; at post peccatum patratum, potest propositio fieri vera, si scilicet Petrus non amplius peccaturus sit. At non potest talis propositio ex vera fieri falsa; nam ad hoc, ut semel sit vera, necesse est, ut Petrus nullo unquam tempore peccet: quo supposito propositio nunquam potest falsificari, ut est per se clarum.

919. Aliter tamen discurrendum circa propositiones de præterito, aut futuro, non indefinite sumptas, sed consignificantes, aut respicientes determinatum tempus, e. g. *hesternum*, vel *crastinum*, confuse tamen cognitum: e. g. circa has propositiones: *Petrus heri peccavit*; *Petrus cras peccabit*; nam, cum particule *heri*, *cras* confuse cognite æquivalent quoad modum supponendi particule *nunc*, & possint supponere præteritis diebus (nam aliter supponit particula *heri*,

si eam dicam hodie, seu die Mercurii; supponit enim pro die Martis: & aliter supponit, si eam dicam cras, seu die Jovis; supponit enim pro die Mercurii: & eadem ratio est de particula *cras* hinc fit, ut tales propositiones possint transire de veris in falsas, & vicissim, sicut propositiones de præsentibus, ut patebit hucusque dicta talibus propositionibus applicanti: nec opus est ultra his detineri; cum præsertim ad veritatem assertionis nostræ sufficiat, aliquam propositionem veram posse transire in falsam: videri poterit de Benedictis l. 3. Log. q. 3. c. 5. §. 3.

DISPUTATIO VI.

De Syllogismo.

220. **Q**uestiones practicas de syllogismo sufficienter in Summulis examinavimus, ubi etiam regulas pro syllogismi constructione tradidimus, & demonstravimus. Superfunt aliquot controversiæ speculative, tum de syllogismo in genere, tum de demonstrativo, ac topico in specie, sive etiam de scientia, & opinione, pro complemento Logice, adhuc pertractandæ, quas hac ultima disputatione succincte, ita tamen, ut, dum breves esse laboramus, obscuri non fiamus, pertractabimus: atque duabus quæstionibus, quarum prior de syllogismo in genere, altera de eodem in specie aget, totam hanc materiam complectemur.

QUÆSTIO PRIMA.

De Syllogismo in Genere.

ARTICULUS I.

An ad inferendam Conclusionem Syllogismi necessario prærequiratur Judicium de Bonitate Consequentie Formalis, vel Objectivæ.

221. **B**onitas consequentia formalis est illatio ex recta dispositione propositionum, & terminorum in syllogismo, ita, ut posita simili dispositione recte concludatur in omni materia: sive est conformitas syllo-

An ad Conclusionem requiratur Ec. 481
syllogismi cum regulis Logice. At Bonitas consequentia objectiva est connexio, quam habet objectum præmissarum, seu identitas duorum in tertio, cum objecto conclusionis, seu cum identitate duorum inter se. Quæritur jam, an ante conclusionem debeat semper explicite ferri judicium de eo, quod syllogismus, si eliciatur, sit conformis regulis Logice: vel de eo, quod detur connexio inter objectum præmissarum, & conclusionis: vel, an saltem ista debeant ante conclusionem apprehendi, & postea de iis judicium per ipsam conclusionem ferri; nam aliqui volunt, judicium de bonitate consequentie objectivæ esse identificatum cum conclusione: quibus tamen se opponunt de Benedictis l. 4. Log. q. 1. c. 4. & alii: nec sine ratione.

Sane hoc judicium dicit aliquid aliud, quam per se præcise dicit conclusio; nam in primis in syllogismo probabili conclusio tantum dicit veritatem probabilem: at hoc judicium, formaliter tale, enunciat veritatem evidentem. Dein conclusio illata ex præmissis absolutis est absoluta: hoc autem judicium est tantum conditionatum; nam facit hunc fere sensum: *Si datur objectum harum præmissarum, datur etiam objectum hujus conclusionis.*

Nec dicas, hoc judicium esse absolutum, & facere hunc sensum: *Veritas objectivæ conclusionis sequitur ex veritate objectivæ præmissarum:* vel: *Veritas objectivæ præmissarum est metaphysice connexa cum veritate objectivæ conclusionis;* nam utraque hæc propositio reipsa æquivaleret tantum propositioni conditionatæ; cum enim evidens sit, omnino absoluta esse non potest; alias enim, quando tale judicium versaretur circa conclusionem probabilem, evidens esse non posset, ut patet consideranti.

Quin etiam, si utraque hæc propositio, vel veritas, esset absoluta, tamen aliquid aliud affirmaret, quam conclusio; nam aliud est dicere e.g. *Ex his præmissis objectivis sequitur, Petrus esse rationalem:* & aliud est dicere: *Petrus est rationalis:* ut recte objicit de Benedictis, & videtur per se clarum. Interim non nego, quod possit idem realiter actus hanc veritatem, seu bonitatem consequentie objectivæ, aut objectum judicii de illa consequentia, affirmare, & simul etiam affirmare alteram veritatem, seu objectum conclusio-